

2. Аналіз проблем і причин – коли проблеми окреслено, важливо зрозуміти причини їх появи, для того аби ухвалені пізніше рішення усували не симптоми, а причини; пошук відповіді на питання “Чому?”.

3. Розробка проекту виховного простору – розробляється стратегічний план змін, визначаються шляхи його реалізації, тактика вирішення проблеми, добираються технології та методи, іде пошук ресурсів і залучення партнерів; при моделюванні виховного простору особливе значення мають діагностика середовища, його позитивного і негативного потенціалу, вивчення потреб і мотивів учасників – як групових (школи, закладу позашкільної освіти, різних центрів соціальної, психологічної допомоги, неформальних об’єднань дітей і дорослих, що знаходяться в даному середовищі тощо), так і індивідуальних (діти, батьки, педагоги); пошук відповідей на питання “Де ми хочемо опинитися?” і “ЯК це зробити?”.

4. Реалізація проекту – здійснення певних дій, відстеження логіки розвитку подій і результатів, прогнозування перешкод, своєчасна корекція тактики; пошук відповіді на питання “Що відбувається?”.

5. Рефлексія – аналіз та оцінка результатів; пошук відповідей на питання “Чи вдалося досягти очікуваних результатів?”, “Чи зробили все, що мали зробити?”, “Що змінилося?”.

Таким чином, структурною одиницею виховного простору завжди виступає освітній, культурний, медичний або будь-який інший заклад, професійний колектив якого бере участь у створенні цього простору. Саме тому найбільш істотною якісною характеристикою виховного простору сучасного ЗНЗ має стати узгоджена цілісність, тому що саме вона забезпечує ефективність його впливу на особистість дитини та особливо на профілактику дитячої бездоглядності.

О. О. Колонькова

СПРЯМУВАННЯ НА САМОВИХОВАННЯ – ГОЛОВНА УМОВА ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ ПІДЛІТКІВ

Важливою складовою виховного процесу є спрямування дитини на подальше самовдосконалення, а отже – на самовиховання. З цього приводу Л.С.Виготський робить висновок, що будь-яке виховання в кінцевому результаті є самовиховання.

Вчені майже одностайні у тому, що саморозвиток та самовиховання відбуваються протягом усього життя людини. Скребець В.О. зауважує, що в процесі взаємодії з навколишнім світом особистість набуває певного досвіду, спираючись на який починає самостійно вибирати цілі та засоби діяльності, керувати собою, змінюючи та виховуючи себе [3]. Кисельов М.М. зазначає, що переживання особистості у взаємодії з довкіллям залежать від власного досвіду, переконань, культурного рівня, моральності та інтуїції [1]. Ухтомський О.О. вважає, що набуваючи в процесі життєдіяльності досвід, якості, особистість починає на цій базі вільно та самостійно обирати цілі та засоби діяльності, одночасно удосконалюючи свої здібності, змінюючи себе.

Отже, досвід у формуванні екологічної поведінки має визначальну роль.

Тільки через взаємодію з природою формуються нові елементи цієї взаємодії. У структурі самовиховання особистості відслідковуються декілька підпорядкованих етапів, а саме: самопізнання (самопостереження, самоаналіз), самооцінка (самоусвідомлення) та самовдосконалення (самовплив).

Самовиховання ж будемо розглядати як свідомо керовану внутрішню роботу над собою, яка інтегрує уявлення про себе, розуміння власного “Я” та бажання самовдосконалюватися. Подібна робота над собою актуалізується у підлітковому віці, коли особистість починає порівнювати себе з іншими, коригувати свої особисті якості та поведінку, прагне до самостійного прийняття рішень. Організація самовиховання підлітків як складової екологічного виховання необхідна для самообмеження потреб, які можуть завдати шкоду природі, подолати споживацьке ставлення до природи, створити екологічно безпечний простор власної життєдіяльності та вміння приймати екологічно виважені рішення.

Значний акцент у міжнародних та державних документах стосовно екологічної освіти робиться на усвідомлену роботу особистості над собою та організацію відповідної діяльності (Концепція екологічної освіти України, Порядок денний на XXI століття, рішення Ради ЮНЕСКО про оголошення декади освіти в інтересах збалансованого розвитку).

Важливою умовою екологічного самовиховання на сьогодні є спрямування учнів на самопізнання та самоусвідомлення своїх звичок та їх впливу на природу. На даний момент розвитку людства гостро постала необхідність переглянути загальноприйняті, звичні норми та правила поведінки людини в довкіллі. Зараз вже не може бути нормою – скидати усе під ряд сміття в один сміттєвий бак, неконтрольовано використовувати водопровідну воду, купувати первоцвіти тощо. Норми і правила якими ми керуємося мають бути екологічно доцільними. Саме на ці речі має бути спрямований процес виховання і самовиховання.

Важливою умовою виникнення мотивів самовиховання є актуалізація самовиховання як цілеспрямованої самостійної діяльності. Це можливе тільки за наявності свідомо поставлених цілей та певних вольових зусиль. Засобами самовиховання можуть бути змагання із собою, самозобов'язання, самонаказ та інші. Коли у людини формується звичка займатися самовихованням, то рівень волі знижується і поступово формується справжня потреба у самовихованні. Тому в організації власного виховання завжди найбільш складним є початковий період [2].

Науковці підтверджують, що буденний контекст людської діяльності є звичним і практично неусвідомлюваним. Закріплення досвіду такої діяльності відбувається в сім'ї та соціумі щодня в результаті повторюваності відношень між речами та людьми [4]. Велику роль в цьому процесі відіграють звички і традиції, що передаються від покоління до покоління. Враховуючи те, що невід'ємною частиною повсякденного життя кожної людини є побут, саме на побутові звички варто найперше звернути увагу вчителям у формуванні екологічно доцільної поведінки учнів. Набуваючи в процесі діяльності певний досвід, якості (на основі внутрішніх потреб), особистість починає на цій базі

вільно та самостійно обирати цілі та засоби діяльності, одночасно удосконалюючи свої здібності, змінюючи себе. Утім, якщо змінити себе не вдається, то людина виправдовує свої вчинки тим, що вони відповідають реальному становищу.

Отже, важливою умовою самовиховання екологічної поведінки є спрямування учнів на пізнання та усвідомлення своїх звичок та їх впливу на природу. Щоб розвивати в учнів здатність до самопізнання важливо розвивати позитивну мотивацію цієї діяльності. Для цього варто задіяти такі механізми самопізнання як ідентифікація та рефлексія. Самовиховання екологічної поведінки – це обов'язкова умова досягнення збалансованих стосунків людини з природою, важлива складова екологічного виховання школярів, передусім старшого підліткового віку.

Література:

1. Кисельов М. М. Екологічні виміри глобалізації: монографія [М.М.Кисельов, Т.В.Гардашук, К.Є.Зарубицький та ін.]. – К.: Вид. ПАРАПАН, 2006. – 260 с.

2. Маралов В. Г. Основы самопознания и саморазвития (2-е изд., стер): учеб. пособие [для студ. пед. учеб. заведений] / В. Г. Маралов. – М.: Издательский центр “Академия”, 2004. — 256 с.

3. Скребец В. А. Экологическая психология: учебн. пособие /В. А. Скребец – К., 1998. – 142 с.

4. Титаренко Т. М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності / Т. М. Титаренко. – К.: Либідь, 2003. – 376 с.

О. Л. Кононко

РЕАЛІСТИЧНИЙ ОБРАЗ СВІТУ ЯК ПЕРЕДУМОВА ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКА

Ключовими поняттями, на яких базується процес реформування змісту та гуманізації цілей дошкільної освіти України, є формування основ життєвої компетентності та цілісного й реалістичного світобачення дитини. Це вельми нова для переважної більшості дошкільних працівників стратегія організації освітнього процесу, реалізація якої утруднюється внаслідок декількох причин, зокрема тому, що:

- значна кількість педагогів недооцінюють значення тих якостей, які можуть з'явитися в дітей за умов зміни освітніх пріоритетів, орієнтації на формування дитячого світогляду та елементарних форм компетентної поведінки дошкільників в різних сферах життєдіяльності (ініціативність, незалежність, впевненість в собі, креативність, винахідливість тощо);

- дорослим самим не вистачає належного рівня розвитку вказаних якостей, відкритості інноваціям, педагогічної рефлексії; їм звичніше функціонувати у старій приписувальній, настановчій освітній парадигмі;

- здебільшого педагоги недостатньо поінформовані щодо змісту понять “образ світу”, “образ-Я”, “дитячий світогляд”, “компетентність як особистісний інтеграл”, їх взаємозв'язок та взаємовплив, значення для особистісного зростання дитини;